

W ujęciu systemowym polityka rozwoju regionu obejmuje hierarchiczny układ powiązanych ze sobą dokumentów (narzędzi) o charakterze koncepcyjnym, prognostycznym, postulatywnym, strategicznym i operacyjnym, które dotyczą kształtowania rozwoju regionu. Jej istotą jest oddziaływanie partnerów społecznych, za pośrednictwem władzy publicznej, na kształt i przebieg zjawisk oraz procesów sfery gospodarczej, społecznej i środowiskowo-przestrzennej w założonym czasie i w konkretnej przestrzeni. W świetle powyższej definicji podmioty ekonomii społecznej – i ona sama – wpisują w kontekst polityki rozwoju regionu.

Ad. 2. Według Jerzego Hausnera ekonomia społeczna jest segmentem gospodarki, w którym organizacje są zorientowane na społeczną użyteczność, a wypracowywana przez nie nadwyżka służy realizacji celu społecznego. Segment ten jest ulokowany w trójkącie, którego boki wyznaczają – gospodarka rynkowa, społeczeństwo obywatelskie i państwo demokratyczne. Ekonomia społeczna i jej podmioty pełnią komplementarną funkcję względem tzw. tradycyjnej ekonomii i rynku, co pozwala uznać je za narzędzie, które ułatwi realizację celów polityki rozwoju regionu. To też zostanie przedstawione w niniejszym opracowaniu.

Anetta Zielińska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Polska

UDZIAŁ SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH W PROCESIE TWORZENIA I FUNKCJONOWANIA OBSZARÓW PRZYRODNICZO CENNYCH

Spółeczeństwo obywatelskie, które w sposób świadomy i kompetentny podejmuje decyzje dotyczące własnego losu, a także twórczej aktywności obywateli to przejaw demokratyzacji życia społeczno-gospodarczego.

Upowszechnianie podstawowych informacji o roli i znaczeniu środowiska przyrodniczego oraz rozbudzenie w społeczeństwie świadomości ekologicznej jest przedsięwzięciem niezbędnym, aby zasady ekopolityki były powszechnie rozumiane, akceptowane i wdrażane w praktyce. Realizacja koncepcji rozwoju zrównoważonego przyczyni się do prawidłowej gospodarki zasobami przyrody. Jednakże sukces realizacji procesu ochrony przyrody wymaga zaangażowania całego społeczeństwa.

Spółeczna świadomość tego, że utrata zasobów środowiska przyrodniczego ma często charakter nieodwracalny i pozbawia szans rozwojowych, jest jeszcze zbyt słaba. W dalszym ciągu często społeczności lokalne postrzegają różnego rodzaju formy ochrony przyrody lub programy środowiskowe jako utrudnienia, a nie szanse dla regionu. Włoski filozof V. Hoessle wyraził opinię, że „znaczenie przyrody dla danego społeczeństwa rośnie wprost proporcjonalnie do wzrostu PKB”⁷. Największe

⁷ A. Gaudie, *Mensch und Umwelt*, University Press, Berlin – Heidelberg 1994.

poparcie dla inicjatyw ochronnych dostrzegalne jest w krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo, natomiast w krajach rozwijających się pozytywny stosunek do ochrony przyrody charakteryzuje wyłącznie kręgi elitarne. Dlatego też proces tworzenia nowych lub powiększanie już istniejących obszarów przyrodniczo cennych odbierany jest przez społeczeństwo jako bariera rozwoju gospodarczego. Przyczyn takiej sytuacji jest wiele, między innymi to, że nie jest realizowana szeroka akcja promocyjno-informacyjna na temat obszarów przyrodniczo cennych.

Lokalne inicjatywy proekologiczne łączą się głównie z działaniami mającymi z jednej strony zachować walory środowiska przyrodniczego, z drugiej – wykorzystać je do wzmocnienia potencjału ekonomicznego w skali lokalnej. Konsultacje społeczne traktowane są wyłącznie jako wymóg formalny. Odbija się to negatywnie na jakości podejmowanych decyzji i tworzonych przepisów oraz skuteczności ich realizacji i przestrzegania⁸.

Zgodnie z obecnymi przepisami nie można utworzyć lub powiększyć parku narodowego, parku krajobrazowego ani obszaru chronionego krajobrazu bez zgody zainteresowanych samorządów (rad gmin). Dodatkowo samorzady mają prawo sprzeciwu przy tworzeniu listy obszarów Natura 2000, a także duże możliwości blokowania ustanawiania planów ochrony dla innych form ochrony przyrody. W potocznej opinii obszary przyrodniczo cenne uważa się za jedną z przyczyn ubożenia społeczności lokalnej. Tereny te są zamieszkiwane przez społeczeństwo i są podstawą egzystencji lokalnej społeczności, natomiast ograniczenia i nakazy dotyczące gospodarowania na tych obszarach doprowadzają między innymi do zmniejszenia ich efektywności gospodarczej.

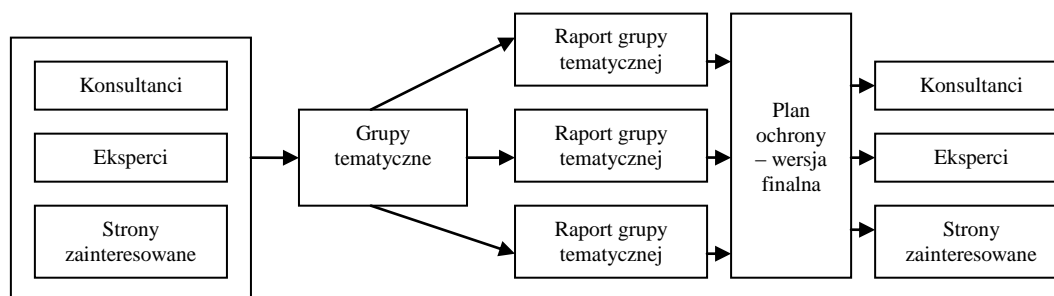
Obszary przyrodniczo cenne, a w szczególności obszary Natura 2000, często są polem konfliktów społecznych, dlatego należy przeprowadzać konsultacje społeczne. Na uwagę zasługuje model planowania partnerskiego, gdzie reprezentanci społeczności lokalnej i poszczególnych grup interesu są włączani w prace nad planem ochrony i są współautorami poszczególnych jego elementów (rys. 1). Ciężar uzgadniania interesów ochrony przyrody i innych dążeń jest wówczas rozproszony na niewielkie grupy robocze pracujące nad konkretnymi zagadnieniami ochronnymi. Wielką zaletą takiego planowania jest to, że powstały plan jest „uznany za swój” przez wszystkich jego współautorów. W rezultacie już na starcie plan taki ma głębszą akceptację społeczności lokalnej⁹.

Sporządzanie planów ochrony dla obszarów chronionych kontrolowane jest przez odpowiedzialną za to instytucję, a koncepcja ochrony i ostateczne zapisy planu ochrony podlegają kilkietapowym konsultacjom ze specjalistami. Do uczestnictwa innych grup społecznych w tym procesie często dochodzi w końcowym momencie,

⁸ *Najważniejsze problemy ochrony...*, s. 3.

⁹ Szerzej: A. Zielińska, *Istota „planowania partnerskiego” w planach ochrony obszaru Natura 2000*, [w:] T. Borys (red.), *Gospodarka a środowisko. Zarządzanie ochroną środowiska – gospodarka przestrzenna – zarządzanie jakością*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 1115, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006.

przy opiniowaniu finalnego opracowania¹⁰. Ochrona zasobów środowiska przyrodniczego, a w szczególności obszarów przyrodniczo cennych, wymaga zmian w świadomości ekologicznej społeczności lokalnej i ich postawach życiowych. Dlatego inaczej podchodzi się do procesu planów ochrony w planowaniu partnerskim, gdzie zakłada się, że w całym procesie planowania powinni uczestniczyć wszyscy zainteresowani obszarami przyrodniczo cennymi lub wszyscy ci, na których te plany mają wpływ.

Rys. 1. Partnerski model opracowywania planu zarządzania i ochrony

Źródło: E.T. Idle, T.J. Bines, *EUROSITE Management Planning Toolkit*, Tilburg 1999, s. 19.

W chwili obecnej uczestnictwo społeczeństwa ogranicza się jedynie do konsultacji na temat już gotowego planu ochrony, kiedy nie ma już większych możliwości wniesienia do tego planu istotnego wkładu ani wprowadzenia zmian. Wdrożenie komunikacji społecznej będzie polegało na ustaleniu zasad współpracy z kluczowymi grupami interesu w aspekcie obszarów przyrodniczo cennych (rys. 2). Właściwe rozpoznanie grup interesu, zainteresowanych problematykom obszarów przyrodniczo cennych jest niezmiernie trudnym przedsięwzięciem. Od tego zależy efekt przekazu informacji, zaprojektowania treści informacji oraz doboru odpowiednich nośników przekazu (np. publikacje, ulotki, filmy, debaty, Internet).

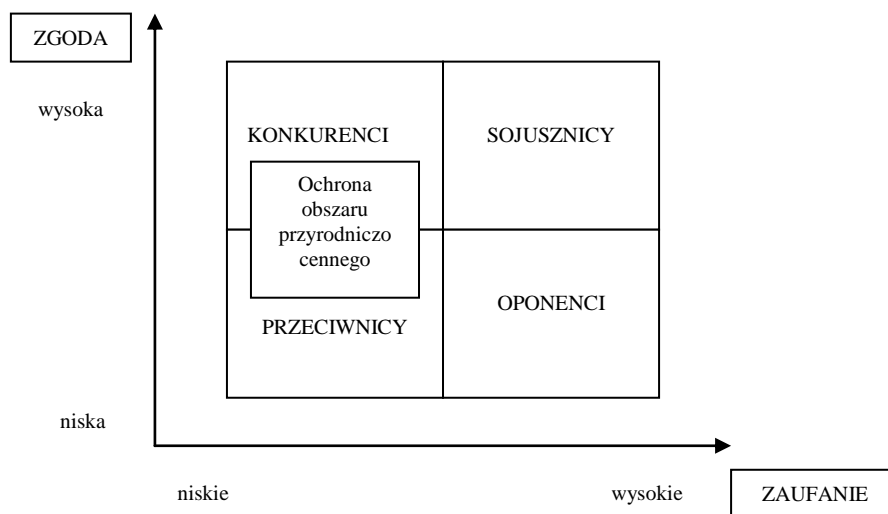
Grupy interesu, uczestniczące między innymi w zatwierdzaniu nowych obszarów lub w sporządzeniu planów ochrony obszarów przyrodniczo cennych, to osoby zainteresowane ochroną obszaru oraz osoby, na które ta ochrona będzie miała wpływ¹¹. Osoby te często mieszkają na obszarach przyrodniczo cennych lub w ich sąsiedztwie, odwiedzają teren chroniony, prowadzą w ich sąsiedztwie działalność gospodarczą. Dlatego ważne jest pozyskanie ich zaufania, które pomoże w dojściu do porozumienia odnośnie do planu ochrony.

W planowaniu partnerskim dla obszarów przyrodniczo cennych, w którym uczestniczy wiele różnych grup społecznych, konieczne jest znalezienie prostego sposobu określenia celów akceptowalnych dla wszystkich uczestników. Społeczność lokalna rzadko ma te same poglądy na temat celów ochrony obszaru lub potrzebnych

¹⁰ E.T. Idle, T.J. Bines, *Planowanie ochrony obszarów...*, s. 9.

¹¹ Por. Konwencja z Aarhus o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, sporządzona w Aarhus dnia 25 czerwca 1998 r., DzU 2003, nr 78, poz. 706.

działań ochronnych co zarządzający tymi obszarami, przyrodniczy lub organizacje pozarządowe. Jasno zdefiniowane cele różnych partnerów w procesie planowania reprezentują tylko różne aspekty tego samego podstawowego problemu.

Rys. 2. Grupy interesu według ich postawy względem ochrony obszaru przyrodniczo cennego oraz szczerości ich zaangażowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie: E.T. Idle, T.J. Bines, *Planowanie ochrony obszarów cennych przyrodniczo – przewodnik dla praktyków i ich szefów*, Polski Klub Przyrodników, Świebodzin 2004, s. 21.

Koncepcja systemu zarządzania obszarami przyrodniczo cennymi przyczyni się do sprawnego ich funkcjonowania, a w konsekwencji do efektywnego gospodarowania ich zasobami. Proces gospodarowania obszarami przyrodniczo cennymi w dużej mierze zależy od podmiotu zarządzającego i społeczeństwa.

Alfreda Kamińska

Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie, Polska

POLITYKA REGIONALNA JAKO DETERMINANTA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I INNOWACYJNOŚCI W POLSCE

Warunkiem rozwoju regionów jest rozwój przedsiębiorczości oraz wzrost innowacyjności firm. Przedsiębiorczość, z uwagi na kluczową rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów i krajów, stanowi przedmiot zainteresowania wielu dyscyplin naukowych, w tym ekonomii i nauk o zarządzaniu. Z punktu widzenia zarządzania - przedsiębiorczość rozumiana jest jako zakładanie firm oraz efektywne zarządzanie nimi umożliwiające realizację celów firmy.

Współczesna konkurencja pomiędzy przedsiębiorstwami wymusza konieczność ciągłego wdrażania innowacyjnych rozwiązań oraz oferowania nowych,